

AIDAI

Münchenas Ketvirtadienis, 1946.VI.6 d. /III metai/ Nr.129/166/

Bevino kalba

Britų em. Rumuose atidarydamas debatus užsienio politikos klausimais, Bevinas pasakė šio turinio kalbą: Britų politikos tikslas padaryti STO veiklesnė. Visai aišku, kad visos tautos nori taikos. Ši karta taikos kelias yra kietas ir sunkesnis už tą, kuris buvo po pirmojo pasaulinio karo. Šiandien taikos klausimas yra pasaulinė problema. Savo laiku Molotovas kalbėjo apie nedaloma taiką. Buvo nelsimė, kad Rusija po pirmojo pasaulinio karo negalėjo dalyvauti taikos derybose. Tai šiandien sovietai nenori prisidėti prie taikos kūrimo darbo, negali būti taika garantuota. Mes turime surasti pusiausvyrą tarp vakarų ir slavų erdvių. Yra didelė problema surasti bendrą vardiklį. Egoistinė jėgos politika yra tikroji kliūtis taikai užtikrinti. Dabar taip yra, kad visa tai, ko Maskva sako, yra tiesa. Ji tik viena tariausi esanti demokratiška. Ji tik viena atstovaujanti darbininkus ir t.t. Visos kitos valstybės yra fašistinės arba maskuotai fašistinės. Pagal Maskvos pažiūrą, Sovietų Sąjungos saugumas būtų garantuotas tik tada, jei visi priimtų jų valstybinę santvarką. Mes vis dėlto laikomės nuomonės, kad Sovietų Sąjungoje darbininkai taip gerai nėra atstovaujami kaip Anglijoje. Sovietų Sąjunga tautos atstovavimo klausimu yra toli atsilikusi nuo Anglijos.

Praėjusių metų rugsėjo mėnesį per susitikimą su Stalinu aš pasiūliau nepuolimo paktą 50 metų.

Labai gaila, kad mano pasiūlymas nebuvo atitinkamai įvertintas. Taip pat tenka labai apgailestauti, kad Sovietai nesutiko apsvaistinti Vokietijos problemos.

Dunojaus klausimu Bevinas pareiškė: Rusija vis tvirtina, kad mes norime savo valia primesti kitiems, tačiau britų pasiūlyji-

mas buvo išmintingiausias. Rusija visais būdais stengiasi iš Dunojaus erdvės išstumti kitas valstybes. Tai rodo rusų-rumų laivinių kvstų bendrovė. Negalima pamiršti, ir mes kovojome už laisvę.

Bendrai nesuprantama, kad dėl blogos politikos turėtų tautos baidyti. Ar mes neturėtume bandyti taip politika pakreipti, kad tautos mažiau turėtų kęsti. Jugoslavijos klausimu Bevinas pareiškė: Londone buvo susitarta Triesto klausime spresti etnologiniu pagrindu. Tik JAV ir Anglija bandė šį klausimą išspręsti kompromisu. Triestas turi pasilikti tarptautiniu uostu.

Austrijos klausimu Bevinas pasakė: Jeigu būtų buvę galima pasirašyti taikos sutartį, tai dabartinės sovietų karinės susisiekimo linijos nebebūtų reikalingos. Tačiau Rusija nesirengia Austrijos klausimo svarstyti. To negalima suprasti. Geriausiai būtų stiprinamas pasitikėjimas taika, jei rusai sutiktų rimtai išspręsti Austrijos ir Italijos klausimus. Atitraukus okupacinę kariuomenę iš Austrijos ir kitų prie jos prieinamųjų sričių, ir kitos valstybės galėtų pradėti normalų gyvenimą.

Yra nesamone, kai tvirtinama, kad Anglija, nepergyvenusi jokios okupacijos, nieko nesuprantanti apie reparacijų klausimą. Dabar UNRRA daug kraštų sušelpė ir, nežiūrint į tai, daugelis tų kraštų rusistatė prieš Anglija. Jeigu Italija būtų priversta mokėti reparacijas, tai faktiškai britų mokesčių mokėtojai jas turėtų sumokėti.

Potsdame buvo susitarta Vokietiją administruoti kaip viens ūkinį vienetą ir prekėmis tarp zonų keistis. Tačiau taip negali būti, kad Anglija kasmet mokėtų po 80 mil. svarų tam, kad okupuota zona galėtų išgyventi. Rusų zona yra visiškai uždaroma, o britų zona,

priešingai, visiems yra atvira.

Vokietijai leista kasmet gaminti 7,5 mil. tonų plieno. Tai yra per mažą. Jei būtų įsteigta Ruhr'o srities kontrolė, Vokietija galėtų daugiau plieno gaminti.

Jeigu sekančioje konferencijoje užs. reik. ministrai nesusitartų, turėtų 21 valstybė ieškoti kelių taikai įgyvendinti. Mes galime ir turime dabartinius sunkumus nugalėti. Aš negaliu užtikrinti, kad būsimoje konferencijoje pasieksime susitarimo. Aš darysiu visa, ko galėsiu. Amerikai aš sakau: Neišsigąskite pirmojo nepasisekimo.

Sauro kraštas turįs būti prijungtas prie Prancūzijos.

Jei visi partneriai rimtai ieškos kelių į taiką, Europa augs. Mes turime tikėtis, kad sekančią kartą Paryžiuje daugiau pasieksime. Rusams sakau: tvirtai laikykitės taikos tikslų, nes tai vienintelė proga, kuri daugiau jums nebepasikartos.

Vokietijos pramonės perorganizavimas vykdomas per lėtai

Maskva /AP/. "Izvestijų" korespondentas pareiškė, kad Vokietijos municipijos fabrikai už rusų zonos ribų tebėra gaminti karo medžiagoms kaip jie kad buvo prieš metus laiko.

Siame straipsnyje, užimančiame visą pusę laikraščio puslapio, kritiškai apžvelgiamas vakarų sąjungininkų elgesys su vokiečiais, Paryžiaus užs. reikalų ministrų konferencija ir Byrnes pareiškimas spaudai.

Korespondentas rašo, kad beveik nieko nebuvę padaryta vakarinėse Vokietijos zonose vokiečių agresijos pagrindams sugriauti, būtent, monopoliams, esantiems artimuose santykiuose su įtakingomis organizacijomis ypač D. Britanijoje ir JAV-bėse.

Laikraščių korespondentai, apsilankę vakarinėse Vokietijos zonose, pažymėjo, kad gamyba ten tebėra vokiečių miestų ir karelių žinioje, kurie ištikimai tarnavo Hitleriui.

Pasaulio spauda pakartotinai mis Ispanijoje suimta 45 asmenys. Iš paskelbtų įtikinančių pranešimų apie vis tobe egzistuojančius būrusios vokiečių kariuomenės dalinius vakarinėse zonose, šiandien šimtus tūkstančių vyrų su

savo karininkais, štabais ir kitomis karinėmis įstaigomis. Korespondentas pažymi, kad šių faktų pusiau paslėpti faktiškai yra pusiau pripažinimai.

Dėl Byrnes pasiūlyto Vokietijos ruginklavimo korespondentas sako, kad Byrnes planas sąjungininkų okupacijai pastato vieną sąlygą - Vokietijos sutikimą su ruginklavimo ir demilitarizavimo priemonėmis.

Berlyno konferencijoje buvę rumbų tyta kaip būtina sąlyga: laikyti Vokietiją okupuota, kol Vokietijos militarinės agresijos pavojus bus iššakų išnaikintas. Ar galima pasakyti, kad šis tikslas jau yra pasiektas?

Toliau korespondentas sako, kad Byrnes bandęs paneigti anglų-amerikiečių bloko egzistenciją, nukreiptą prieš Rusiją, bet kaip jis /Byrnes/ galėtų paašškinti nelauktą Amerikos nusistatymo pasikeitimą Italijos kolonijų klausimu ir visą eilę kitų britų ir amerikiečių diplomatų žygių, jeigu tokio bloko buvimas yra paneigiamas?.

Trumpos žinios

- Roma. Popiežius Pijus XII rėsdai Romoje susirinkusiems kardinolams pareiškė: "Ant tarptautinių konferencijų stalų vis daugiau susikaupia popierių, sunkumų ir kliūčių teisingam klausimų sprendimui pasiekti. Būtų daug geriau, kad tarpties atsisakytu nuo imperializmo dvasios ir laikytusi teisingumo pagrindų".

- Roma. Iki šiol gautais duomenimis, Italijos parlamento rinkimų rezultatai yra tokie: Krikščionys demokratai - 200 atstovų, socialdemokratų - 120, komunistai - 110, kitos partijos - 107 atstovai. Iš 10 mil. sušauktių balsų 6 mil. balsų pasisakė už respubliką.

- Paryžius. Iki šiol gautais duomenimis, Prancūzijos Steigiamojo Seimo rinkimų rezultatai yra šie: katalikai - 166 atstovai, komunistai - 150, socialistai - 125, respublikonai - 68 ir radikalai socialistai - 45 atstovai. Naujai išrinktasis seimas susirinks ateinančią antrą dieną.

- Naujorkas. Paskutinėmis dienomis Ispanijoje suimta 45 asmenys. Iš viso šiuo metu Ispanijoje esančių 40.000 asmenų dėl politinių priežasčių. Prancūzijos pasienyje esančiame sutraukta 150.000 ispanų karių.

Stuttgartos. Į amerikiečių zona būsią įvežta 10-50.000 tonų medvilnės. 10.000 tonų jau yra įvežta.

- Naujorko "Daily Herald" leidėjas pranešė, kad JAV karo aviacija Europoje užėmusi strategines pozicijas Rusijos žaibiniam antpuoliui sulaukyti ir todėl Rusija jau iš anksto esanti užsachucta. Toliau sakoma, kad į Europą atvyksta vis daugiau amerikėnų lėkėnų, kurių įgulos išdėstomos paliai sovietų zona. Ryšium su tuo, paklaustas Valstybės Departamentas atsisakė nuo bet kokių komentary.

- Vašingtonas. Nuo karo pabaigos Amerika demobilizavo 7 milijonus karių.

- Tokia. Jungtinių vyr. štabas Japonijoje praneša, kad Japonijoje pasiliksis 152.000 amerikiečių ir 38.000 britų karių, kurie sudarys okupacinę kariuomenę.

- Vašingtonas. Naujasis Anglijos pasiuntinys JAV lordas Inverchape atvyko į Vašingtoną.

- Nankinas. Pranešama, kad rusai dar nėra visiškai pasitraukę iš Mandžūrijos, kaip tai sovietai buvo pranešę.

- Hofas. Amerikiečių karinė valdžia praneša, kad žmonių keitimasis tarp amerikiečių ir rusų zonų sustabdomas nuo birželio 15 dienos. Rusai tvirtina, kad į jų zoną daugiau žmonių atvyksta negu išvyksta.

- Munchenas. Birželio 30 d. Bavarija rinks steigiamąjį koimę naujai konstitucijai paruošti. Ši koimė sudarys 180 atstovų. Paruošta konstitucija bus pateikta plebiscitui lapkričio 3 dieną.

- Londonas. Britų vyriausybė Jungtinių valstijų įteikė protestą net, kuri skundžiasi, kad Jugoslavija vėluoja nedraugiško politiko ir istigė vengiančios bendradarbiauti. Siūlyta iki šiol neatsakyta. JAV valstybės taip pat įteikė panašią notą.

- Munchenas. Metrikacijos biuro žiniomis mirtingumas Bavarijoje smarkiai yra padidėjęs. 1946 m. balandžio mėn. mirė 19.000, o 1945 m. kovo mėn. - 13.700 žmonių.

Margasis mūsų gyvenimas

Pabaltiečių paroda Schengau

- Jau kuris laikas Schengau atidaryta pabaltiečių paroda. Ji gana turininga, bet ne daug susilaukė lankytojų. Pačioms mums, lietuviams, reikėtų šią parodą lankyti. Iš Mün-

cheno Starnbergo stoties /prie Hauptbahnhof/ traukinys į Schengau išvažiuoja ryta 6 ir 12.46 val. Iš Schengau stoties iki parodos būstinės važiuoja autobusas. Niekvynės galima rasti vietoje. Maisto reikia pasiimti su savimi. Schengau vakarais vyksta koncertai su turiningomis programomis. Birželio 7 d. koncertuos Starkos vyrų choras.

- Praėjusių metų rudenį Schengrino stovykloje pradėti elektrikų kursai baigė darbą birželio 4 dieną. Kursus baigė 8 asmenys ir gavo atitinkamus pažymėjimus. Išleidižiant kursantus, kursų vedėjas inž. Gasparaitis apibūdino kursų darbą ir jo išdavus. Kursantų variau žodį tarė F. Pranckonis. Po to įvyko tarpusavio pabūvis.

Vaikštai po Berlyną III.

Šalia jų atsirado "naujoji reicho kanceliarija", vyriausioji Hitlerio būstinė, kurios bunkerio griuvėsiuose jis su savo meiluže Eva Braun ir Goebbelsas su savo šeima rado teatrališko galio. Iš Hitlerio liko tik polėnai, bet hitlerizmas, militarizmas, šovinizmas Vokietijoje dar nėra išnaikinti. Teji dvasia vokiečių ūsuose teberusena. Net atgailos už hitlerizmo padarytus žiaurumus vokiečiuose mažai tematyti. Dabar Berlyne redamos amerikiečių filmos apie koncentracinių stovyklų baisenybes /filma "Mirties malūnai"/, bet vokiečiai filmo boiketuoją, jie nenori būti primenami, kad tai jie tuos žiaurumus vykdė ir aktyviai arba pasyviai tam padėjo. Retas jų teskaito ir pranešimus apie Nürnbergo bylą. Iš griuvėsių galima atstatyti naujus rūmus, bet kaip iš tokios užkietėjusios nacionalizmo ir šovinizmo tautos galima padaryti demokratiją - labai neaišku.

Reicho kanceliarijos slėptuvės, žinoma, buvo "pirmaklasės". Bet į jas labai nenoriai įleisdavo "pašalinę publiką". Atsimenu, kelis kartus oro aliarms yra mus kelis svetimšalius užklupęs tame rajone. Skubinėmės į šias slėptuves, nes iki sekančios, Potsdamo aikštės pažominės stoties, buvo jau per toli. Bet prie kanceliarijos slėptuvės

ėjimo stovinti sargyba mūsų, sve-
tima kalba kalbančių, nenorėjo tie-
leisti, Tuo tarpu matome jau slėp-
tuvės duris sandariai užsidarant,
kas reiškė, kad tuoj pradės veikti
priešlėktuviniai pabūklai, esantie-
ji ant tų pačių rūmų stogo. Nekoks
jausmas likti lauke, kai šaudė iš
apačios ir iš viršaus. Dar viena
tų slėptuvių ypatybė buvo ta, kad
neleidavo su lagaminais ar
šlapi stambesniais ryšuliais. Mat,
bijota, kad kas nors neatsineštų
pragaro mašinos ar ko panašaus ir
priešprogdintų iš apačios to, kas
nepataikytų iš viršaus. Vis dėlto
koleta kartų yra tekę būvoti tose
slėptuvėse per aliarmus. Atskiros
patalpos buvo numeruotos. Mačiau
durų, ant kurių buvo užrašyta 96,
97, 98. Vadinasi čia būta bent
apie 100 patalpų. Jei kiekvienoje
vidutiniškai galėjo tilpti po 100
žmonių, tai visame tame pagrindi-
niame mieste /su sava elektros,
vandentiekio ir ventilacijos ste-
tim/ galėjo tilpti apie 10.000
žmonių, o kiritišku momentu ir apie
tiek karių. Elektrinis keltuvas
su platforma galėdavo iš požemie-
tiesiai į gatvę iškelti sunkvoži-
nius ir net patrankas. Gaujole
lenkų Westerplatės tvirtovėje,
prie Gdansko, 1939 m. rudeni ilgiau
ir karžygiškiau laikėsi, negu Hit-
leris savo granitinėje vyriausie-
je būstinėje 1945 m. balandžio mėn.
Apskritai, Berlynas nė iš tolo ne-
pasiekė nė Varšuvos, nė Madrido gy-
nybos. Berlynas kritė kaip supu-
vęs obuolys nuo supuvusio medžio.

Ta pačia Wilhelmstrasse toliau
paėjus – stambieji buv. oro minis-
terijos rūmai. Teji Goeringo rezid-
encija nuo karo palyginti mažai
nukentėjo. Dabar čia dirba eilė
centrinių savivaldės įstaigų ru-
sų zonoje. Čia, kur anksčiau buvo
tariamasi, kokiomis bombomis griau-
ti svetimus miestus ir žudyti jų
gyventojus, dabar tariamasi, kaip
pasodinti daugiau bulvių ir bur-
kų, kad Goeringo tautiečiai būtų
namirtų.

Netoli ir buv. Prūsijos landta-
go /seimo/ rūmai. Juose kadaisiai
/prieš pirmąjį Didįjį karą/ seimo
„deputatas“ Dr. Gaigalaitis iškol-
davo savo kuklų balsą Prūsų lie-
tuvų teisėms ginti. Balsas, žino-
ma, nusiūdavo vėjais /„Dievas lie-
tuviečiai nemoka, tai kam jus nori-
te lietuvių kalbos mokyklose ir
„bažnyčiose“ – atsakydavo į lietu-

vių peticijas/. Vėjais leido pa-
vargtųjų balse, dabar vėjas eina
per pavergėjų rūmus ir byloja:
Negali būti amžinos vergijos!

Ir „cieccrystės seime“ /reich-
stago/ rūmuose lietuvių ir kitų
pavergtų tautų atstovų balsas yra
buves skolbiamas lyg balsas skes-
tančiųjų germanizacijos jūroje.
Ir čia tas balsas vėjais nusiūdavo,
ir čia dabar vėjai eina per rūmų
griuvėsius, kurių priešukšlintoje
papėdėje pastaruoju laiku vyklavo-
„judasis turgus“. Reichstagas!
Tai buvo daugiau išsčrinės repre-
zentacijos, negu parlamentarinės
demokratijos simbolis. Demokrati-
ja Vokietijoje pradėjo merdėti
jau žymiai anksčiau, negu kad Hit-
leris paėmė valdžią. Weimaro res-
publika buvo ne demokratija, bet
fasadas, už kurio kūrėsi naujasis
vokiečių nacionalizmas ir milita-
rizmas /dar prieš Hitlerį/.

Atsimenu, pora metų prieš nacio-
nalsocialistų perversmą, karta /ro-
dos apie 1930 m./ būdamas Berlyne,
įėjau štai pro šiuos dabar sugriau-
tus vartus į reichstago posėdžio
pasižiūrėti. Anuometinio demokratų
partijos atstovo Georg Bernhard
/buv. „Vossische Zeitung“ vyr. redak-
toriaus/ rekomendacija gavau sve-
čio žurnalisto teisę dalyvauti po-
sėdyje. Labai nustobau matydamas,
kad finansų ministrui referuojant
gana svarbų ekonominį projektą ir
jį svarstant, salėje iš šešeto šim-
tų turinčių dalyvauti atstovų bu-
vo vos keliolika. Parlamentas buvo
tuščias, o atėję nacionalsocialis-
tai parlamentarinės demokratijos
tuštumą užpildė savo triukšmu ir
teroru. Taip mirė Weimaro respub-
lika, nepradėjusi tikrai gyventi.
Reichstago išdego, bombų ir granatų
suraizgyti griuvėsiai dar ilgai by-
los apie vokiečių tautos nesugobė-
jimo demokratiškai valdytis.

Sutikti Berlyne lietuvių – dabar
retenybė. Iš tūkstančių kadaisiai
čia gyvenusių tautiečių belike vos
kelios dešimtys, ir tie patys lyg
urtuose sulindę. Šiaip jau berly-
niečiai apie gyvenusius čia lietu-
vius gerai atsiliopie. „Gyvenusius
čia lietuvių man malonu atsiminti“
sako laiškininkė, kuri ir anksčiau
ir iki dabar aptarnavo buv. Lietuvių
Sąjungos būstinės rajoną, Charlot-
tenburge. Ir dar paaiškina, kad
lietuviai man geriausiai patiktų
iš visų svetimealių.

Viktoras Girlanda.